

ปัญหาข้อจำกัดทางด้านกฎหมายของการจัดสรรผลประโยชน์
มาจากการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาวิจัยและนวัตกรรม
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*

LEGAL CONSTRAINTS ON BENEFIT ALLOCATION FROM
INTELLECTUAL PROPERTY RESEARCH AND INNOVATION
MANAGEMENT AT SUAN SUNANDHA RAJABHAT UNIVERSITY

กมลวรรณ อยู่วัฒนะ¹, ไพบุลย์ ชูวัฒนกิจ², ภาวิตา คำชาย³, พิศณุ พูนเพชรพันธ์⁴,
ทัตตนันท์ คงลำธาร⁵, ชื่นชีวิน ยิ้มเฟื่อง⁶, ชลฤทัย แก้วรุ่งเรือง⁷, ณิชากร ขอนทอง⁸,
วรรณรัตน์ ทองคันทา⁹ และ ณธสร เอื้อการณ์¹⁰

Kamonwan Yoowattana¹, Paiboon Chuwatthanakij², Pawita Kakhai³, Pitsanu Poonpetpun⁴,
Tattanan Khonglamthan⁵, Chuencheewin Yimfuang⁶, Chonruitai Kaewrungrueng⁷, Nichakorn Khonthong⁸,
Wannarat Thongkanta⁹ and Natasorn Auekarn¹⁰

¹⁻¹⁰คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

¹⁻¹⁰Faculty of Law, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: chuencheewin.yi@ssru.ac.th

วันที่รับบทความ : 10 ธันวาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 19 ธันวาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 21 ธันวาคม 2568

Received 10 December 2025; Revised 19 December 2025; Accepted 21 December 2025

Citation:

* กมลวรรณ อยู่วัฒนะ, ไพบุลย์ ชูวัฒนกิจ, ภาวิตา คำชาย, พิศณุ พูนเพชรพันธ์, ทัตตนันท์ คงลำธาร, ชื่นชีวิน ยิ้มเฟื่อง, ชลฤทัย แก้วรุ่งเรือง, ณิชากร ขอนทอง, วรรณรัตน์ ทองคันทา และ ณธสร เอื้อการณ์. (2568). ปัญหาข้อจำกัดทางด้านกฎหมายของการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาวิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 1134-1156.

Kamonwan Yoowattana, Paiboon Chuwatthanakij, Pawita Kakhai, Pitsanu Poonpetpun, Tattanan Khonglamthan, Chuencheewin Yimfuang, Chonruitai Kaewrungrueng, Nichakorn Khonthong, Wannarat Thongkanta and Natasorn Auekarn. Legal Constraints On Benefit Allocation From Intellectual Property Research And Innovation Management At Suan Sunandha Rajabhat University.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1134-1156.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมาย พร้อมเสนอแนะแนวทางในการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา และนวัตกรรม ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งเป็นการเชิงวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) กฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเปรียบเทียบกับเนื้อหาประกอบกับบริบทการจัดสรรผลประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทามีศักยภาพในการสร้างสรรค์ทรัพย์สินทางปัญญา (Intelligence Property) วิจัยและนวัตกรรม (Research and Innovation) อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การจะนำทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์และจัดสรรผลประโยชน์กลับต้องเผชิญกับข้อจำกัดทางกฎหมายที่ซับซ้อน และกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลนั้น มีหลากหลายฉบับที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดสรรผลประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา จึงเกิดความได้หลากหลาย ทำให้เกิดความไม่แน่นอนและไม่ชัดเจนในการปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดการขาดความชัดเจนในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของมหาวิทยาลัย นักวิจัย และผู้ร่วมทุนในการจัดสรรผลประโยชน์ จึงมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงกฎระเบียบภายในที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรม ให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับกฎหมายภายใต้บริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการนำทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ โดยมีสัญญาที่เป็นธรรมและชัดเจน ควรค่าแก่การที่มหาวิทยาลัยจะสนับสนุนการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรม ให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

คำสำคัญ: การจัดการทรัพย์สินทางปัญญา, การจัดสรรผลประโยชน์, นวัตกรรมของมหาวิทยาลัย

Abstract

This study aims to examine the current situation and to analyse the legal problems relating to the allocation of benefits derived from the

management of intellectual property and innovation at Suan Sunandha Rajabhat University, as well as to propose appropriate legal and institutional guidelines for improvement. The research adopts a qualitative research approach, employing documentary research of relevant laws, regulations, and institutional rules, together with in-depth interviews. The analysis is conducted through a comparative legal framework, taking into account both theoretical perspectives and the specific institutional context governing the allocation of benefits from intellectual property and innovation within Suan Sunandha Rajabhat University.

The findings indicate that Suan Sunandha Rajabhat University possesses significant potential for the effective creation of intellectual property, research, and innovation. However, the commercial utilisation of such intellectual property and the subsequent allocation of benefits are constrained by complex legal limitations. In particular, multiple legal instruments simultaneously govern the allocation of benefits arising from intellectual property, resulting in diverse interpretations and legal uncertainty in practice. This lack of clarity has led to ambiguity regarding the rights and obligations of the university, researchers, and funding partners in the benefit-sharing process.

Accordingly, this study recommends that the university revise and improve its internal regulations concerning the management of intellectual property, research, and innovation to ensure greater legal clarity and consistency with the applicable legal framework, taking into account the specific context of Suan Sunandha Rajabhat University. In addition, the study emphasises the importance of fostering collaboration with the private sector for the commercialisation of intellectual property, research, and innovation through fair and clearly defined contractual arrangements. Finally, it is proposed that the university actively support the reform and modernisation of laws governing the allocation of benefits from intellectual property, research, and innovation, so as

to ensure their alignment with contemporary economic and institutional realities.

Keywords: Intellectual Property Management, Benefit Allocation, University Innovation

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ในฐานะสถาบันอุดมศึกษา มีภารกิจและเป้าหมายหลักในการสร้างสรรค์และพัฒนาผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณค่าต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ โดยผลงานเหล่านี้ถือเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีศักยภาพในการสร้างรายได้และผลประโยชน์ให้กับมหาวิทยาลัยและนักวิจัย อย่างไรก็ตาม การนำทรัพย์สินทางปัญญาวิจัยและนวัตกรรม เหล่านี้ไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์และการจัดสรรผลประโยชน์กลับเผชิญกับข้อจำกัดทางกฎหมายที่ซับซ้อน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการสร้างรายได้และการส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัย การจัดสรรผลประโยชน์ที่เป็นธรรมและชัดเจนจะช่วยสร้างแรงจูงใจให้นักวิจัยและบุคลากรของมหาวิทยาลัยสร้างสรรค์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณภาพ รวมถึงการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์จะช่วยสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ หรือในมิติของการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรมอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างรายได้และผลประโยชน์ให้กับมหาวิทยาลัย ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการศึกษาและการวิจัย การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเหมาะสมจะช่วยสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ จึงควรค่าแก่การที่จะดำเนินการศึกษาวิจัยและวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดทางกฎหมายของการจัดสรรผลประโยชน์จากจัดการทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งจะช่วยให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย

และนวัตกรรม พ.ศ. 2546 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชนในโครงการซึ่งนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ พ.ศ. 2566

อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีระเบียบที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลจัดการทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2555 ซึ่งได้รับการความเห็นชอบจากสภามหาวิทยาลัยในคราวประชุมครั้งที่ 9/2555 เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2555 ด้วยเหตุผลบางประการส่งผลให้ข้อบังคับฉบับนี้ไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้ต้องมีการกำหนดแผนแม่บทหรือแนวทางที่เหมาะสมในการจัดสรรทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรม ภายใต้บริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา หรือควรที่จะต้องมีการพัฒนา ปรับปรุงข้อบังคับที่ได้มีการบังคับใช้เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดเป็นแนวทางการดำเนินงานนักวิจัย บุคลากรของแต่ละส่วนงานภายใต้มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ถือเป็นอีกหนึ่งความท้าทายของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและเศรษฐกิจให้สามารถเกิดประโยชน์สูงสุดจากเครื่องมือชั้นเลิศของสถาบันการศึกษาแห่งนี้ การวิจัยในหัวข้อนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบการจัดการ ทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งสะท้อนผ่านข้อจำกัด หรือสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งงานวิจัยนี้มุ่งที่จะส่งเสริมการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน การพัฒนาและเสนอแนวทางจัดสรรผลประโยชน์ที่ชัดเจนและเป็นธรรมจะช่วยสร้างแรงจูงใจให้นักวิจัยและบุคลากรของมหาวิทยาลัยสร้างสรรค์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณค่า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาในการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรม ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา และนวัตกรรม ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
3. เพื่อเสนอแนวทางในการการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรม อย่างเหมาะสมภายใต้บริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาอย่างเหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการเชิงวิจัยคุณภาพ(Qualitative Research) และเป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้การวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากเอกสารภายในเกี่ยวกับการดำเนินการด้านการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม วิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พร้อมทั้งเปรียบเทียบกับแนวทางการดำเนินการด้านการจัดการของมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ภายในประเทศไทย รวมถึงศึกษากฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดทฤษฎีเปรียบเทียบกับเนื้อหาประกอบกับบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อมีข้อเสนอแนะในการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม วิจัย และนวัตกรรมให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาในปัจจุบัน

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ มีดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์ในการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม วิจัยและนวัตกรรม ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

แนวปฏิบัติการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

1) การปรับปรุงข้อบังคับให้ทันสมัย มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ได้มีการปรับปรุงข้อบังคับว่าด้วยการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมครั้งสำคัญในช่วงหลังปี พ.ศ. 2561 เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของประเทศและภูมิทัศน์ด้านนวัตกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ตัวอย่างเช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2561), มหาวิทยาลัยมหิดล (พ.ศ. 2561), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (พ.ศ. 2563), มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (พ.ศ. 2565), และมหาวิทยาลัยนเรศวร (พ.ศ. 2567) การปรับปรุงนี้สะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวในการสร้างกรอบการทำงานที่เอื้อต่อการสร้างและใช้ประโยชน์จากนวัตกรรม

2) หลักการความเป็นเจ้าของสิทธิ (Ownership Principles) คือ 1) สิทธิบัตรและผลงานวิจัยโดยทั่วไป มหาวิทยาลัยจะยึดหลักการที่ให้สิทธิแก่มหาวิทยาลัย (University-Ownership Model) สำหรับผลงานที่สร้างขึ้นโดยใช้ทรัพยากรของมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้อง

กับหลักการในกฎหมายสิทธิบัตร 2) ลิขสิทธิ์ สำหรับงานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคลากร (เช่น ตำรา บทความ) มักจะใช้หลักการที่ให้สิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์ (Creator-Ownership Model) เว้นแต่จะเป็นการสร้างสรรค์ตามคำสั่งหรือการจ้างโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นไปตามหลักการของพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 และ 3) ความยืดหยุ่นในการโอนสิทธิ มหาวิทยาลัยชั้นนำหลายแห่งได้ กำหนดกลไกที่ชัดเจนในการโอนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญากลับคืนให้แก่ผู้สร้างผลงาน ในกรณีที่มหาวิทยาลัยไม่ประสงค์จะดำเนินการเพื่อใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้สร้างสรรค์สามารถนำผลงานไปต่อยอดได้ด้วยตนเอง

3) โครงสร้างการบริหารจัดการ: จุดเด่นที่สำคัญของมหาวิทยาลัยชั้นนำคือการมีหน่วยงาน เฉพาะทาง ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาและการถ่ายทอด เทคโนโลยี (Technology Licensing Office: TLO) อย่างเต็มรูปแบบ เช่น จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยมีสถาบันทรัพย์สินทางปัญญาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดลมี สถาบันบริหารจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรม (iNT) มหาวิทยาลัย เชียงใหม่มีสำนักงานบริหาร งานวิจัย และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีมีสำนักงานวิจัย นวัตกรรมและ พันธมิตรหน่วยงานเหล่านี้มีบทบาทเชิงรุกในการประเมินเทคโนโลยี การตลาด การเจรจา ต่อรอง และการบริหารสัญญา ซึ่งแตกต่างจากการใช้กลไกคณะกรรมการเป็นหลัก เป็นต้น

4) การจัดสรรผลประโยชน์: แม้ข้อบังคับส่วนใหญ่จะไม่ได้ระบุสัดส่วนที่ชัดเจน แต่จะ อ้างอิงถึง "ประกาศของมหาวิทยาลัย" ที่จะกำหนดรายละเอียดต่อไป อย่างไรก็ตาม มีข้อมูลว่า มหาวิทยาลัย มหิดลเสนอสัดส่วนที่จูงใจสูงถึงร้อยละ 70 ให้แก่ผู้สร้างสรรค์ และสถาบัน เทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) ก็ใช้โมเดลขั้นบันได โดยให้ส่วนแบ่งร้อยละ 70 สำหรับรายได้หนึ่งล้านบาทแรก ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มการใช้แรงจูงใจทางการเงินที่สูงขึ้นเพื่อ กระตุ้นการสร้างสรรค์นวัตกรรม

5) การส่งเสริมการร่วมลงทุนและ Spin-off: ข้อบังคับฉบับใหม่ ๆ มักจะมีบทบัญญัติที่ ส่งเสริมการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปจัดตั้งธุรกิจ (Startup/Spin-off) หรือการร่วมลงทุนกับ ภาคเอกชน โดยการตีมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนหรือหุ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปรับตัว ให้เข้ากับรูปแบบการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ที่หลากหลายในปัจจุบัน

2. วิเคราะห์ปัญหากฎหมายในการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา และนวัตกรรม ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

2.1 วิเคราะห์ข้อบังคับของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาและการเปรียบเทียบ

1) ข้อจำกัดของข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาว่าด้วย การจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2555 ซึ่งเป็นข้อบังคับฉบับปัจจุบันของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา แม้จะเป็นรากฐานที่สำคัญในอดีต แต่เมื่อพิจารณาในบริบทปัจจุบัน พบข้อจำกัดและความท้าทายหลายประการ คือ 1) ความล้าสมัยของกรอบเวลา การที่ข้อบังคับถูกร่างขึ้นในปี พ.ศ. 2555 ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายและนโยบายระดับชาติที่สำคัญซึ่งเกิดขึ้นในทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 2) โครงสร้างความเป็นเจ้าของที่ตายตัว ข้อบังคับกำหนดหลักการความเป็นเจ้าของที่แตกต่างกันในแต่ละหมวดหมู่ทรัพย์สินทางปัญญา เช่น สิทธิบัตรให้เป็นของมหาวิทยาลัย (ข้อ 6) ในขณะที่ลิขสิทธิ์ของบุคลากรให้เป็นของผู้สร้างสรรค์ (ข้อ 17) ซึ่งอาจสร้างความสับสน นอกจากนี้ การกำหนดให้ลิขสิทธิ์ของนักศึกษาตกเป็นของมหาวิทยาลัยโดยอัตโนมัติ (ข้อ 18) อาจมีความเสี่ยงทางกฎหมาย เนื่องจาก พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 กำหนดให้การโอนสิทธิต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร 3) กลไกการจัดสรรผลประโยชน์ที่ขาดความยืดหยุ่น: การกำหนดสัดส่วน ผู้สร้างสรรค์ 60%: มหาวิทยาลัย 40% (ข้อ 11 และ 27) แม้จะเป็นอัตราที่สมเหตุสมผล แต่โครงสร้างที่ตายตัวนี้ไม่รองรับรูปแบบผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น การถือหุ้นในบริษัท Spin-off ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมนวัตกรรมในปัจจุบัน 4) โครงสร้างการบริหารจัดการแบบรวมศูนย์ การมอบอำนาจหน้าที่เกือบทั้งหมดทั้งในเชิงนโยบายและปฏิบัติการ ไว้ที่ “คณะกรรมการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา” เพียงองค์กรเดียว (ข้อ 52) ก่อให้เกิดปัญหาคอขวด ทำให้กระบวนการตัดสินใจล่าช้าและขาดความคล่องตัวในการตอบสนองต่อโอกาสทางธุรกิจ ซึ่งแตกต่างจากมหาวิทยาลัยอื่นที่มีหน่วยงาน TLO ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง

2) ความไม่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 กล่าวคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 (TRIUP Act) ถือเป็นกฎหมายปฏิรูปที่เปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดจากทุนวิจัยของรัฐอย่างสิ้นเชิง โดยมีหลักการสำคัญคือ "อนุญาตให้ผู้รับทุน (สถาบันอุดมศึกษา) หรือนักวิจัยสามารถเป็นเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่เกิดจากเงินสนับสนุนของภาครัฐได้" ซึ่งข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาว่าด้วย การจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2555 มีความไม่สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติฉบับนี้ในประเด็นสำคัญ ประกอบไปด้วย 1) หลักการความเป็นเจ้าของ ข้อบังคับฯ ยึดหลักการ

เดิมที่ว่าหากใช้ทรัพยากรของมหาวิทยาลัย (ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากงบประมาณรัฐ) สิทธิในผลงาน (โดยเฉพาะสิทธิบัตร) จะตกเป็นของมหาวิทยาลัยโดยอัตโนมัติ แต่ พระราชบัญญัติฉบับใหม่ได้ให้อำนาจแก่ผู้รับทุนในการแจ้งความประสงค์เพื่อขอเป็นเจ้าของผลงานนั้นได้ ซึ่งข้อบังคับปัจจุบันไม่มีกลไกรองรับกระบวนการดังกล่าวอย่างชัดเจน 2) การโอนสิทธิ พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 กำหนดเงื่อนไขและกรอบเวลาที่ชัดเจนในการที่ผู้รับทุนต้องนำผลงานไปใช้ประโยชน์ หากไม่ดำเนินการภายในเวลาที่กำหนด สิทธิอาจถูกโอนกลับไปยังผู้ให้ทุน ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาว่าด้วย การจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2555 ไม่มีบทบัญญัติที่สอดคล้องกับเงื่อนไขและกระบวนการโอนสิทธิตามกฎหมายใหม่นี้ และ 3)การจัดสรรรายได้ พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 กำหนดให้ผู้รับทุนต้องมีระเบียบเกี่ยวกับการจัดสรรรายได้ส่วนหนึ่งกลับไปเพื่อใช้สำหรับการวิจัยและสร้างนวัตกรรมต่อไป แม้ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาว่าด้วย การจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2555 จะมีการจัดสรรรายได้ให้หน่วยงานต่าง ๆ (ข้อ 13) แต่ก็ไม่ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการ “re-invest” ในการวิจัยและนวัตกรรมไว้อย่างชัดเจนตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

3) การเปรียบเทียบกับระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัยอื่น เมื่อนำข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาว่าด้วย การจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ.2555 มาเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ จะเห็นช่องว่างเชิงยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ดังตารางเปรียบเทียบนโยบายการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา ดังต่อไปนี้

ประเด็นเปรียบเทียบ	มรภ.สวนสุนันทา	มหาวิทยาลัยมหิดล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ปีที่ปรับปรุงล่าสุด	2555	2561	2563	2565
หน่วยงานปฏิบัติการ	คณะกรรมการฯ	สถาบัน iNT (TLO)	สำนักงานบริหารงานวิจัย (TLO)	สำนักงานวิจัยนวัตกรรมและพันธมิตร (TLO)
ความเป็นเจ้าของ (สิทธิบัตร)	มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัย

การโอนสิทธิคืน ให้นักวิจัย	ไม่ระบุชัดเจน	มีกลไกรองรับ	มีกลไกรองรับ (ข้อ 40)	มีกลไกรองรับ (ข้อ 23)
การส่งเสริม Spin-off/ร่วมทุน	ไม่ระบุชัดเจน	มีกลไกรองรับ (หมวด 3)	มีกลไกรองรับ (ข้อ 32, 33)	มีกลไกรองรับ (หมวด 5)
การจัดสรร ผลประโยชน์	อัตราส่วนตายตัว (60:40)	อ้างอิงประกาศ (มีแนวโน้มให้ สัดส่วนสูง)	อ้างอิงประกาศ	อ้างอิงประกาศ

2.2 วิเคราะห์เพิ่มเติมจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชนในโครงการซึ่งนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ พ.ศ. 2566

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชนในโครงการซึ่งนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ พ.ศ. 2566 ถูกออกมาเพื่อปลดล็อกให้สถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานของรัฐสามารถนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปร่วมลงทุนกับภาคเอกชนได้คล่องตัวขึ้น โดยมีรูปแบบทั้งการจัดตั้งบริษัทร่วมทุน หรือการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปตีมูลค่าเป็นหุ้น แต่ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2555 ไม่เอื้อต่อการดำเนินการตามระเบียบนี้อย่างยิ่ง เนื่องจากเหตุผลดังนี้ 1) ขาดกลไกรองรับ ไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจมหาวิทยาลัยในการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปตีมูลค่าเป็นทุนหรือหุ้นเพื่อร่วมลงทุนกับเอกชน 2) กระบวนการตัดสินใจ การตัดสินใจที่ต้องผ่านคณะกรรมการซึ่งอาจประชุมไม่บ่อยครั้ง จะเป็นอุปสรรคต่อการเจรจาธุรกิจที่ต้องการความรวดเร็วและเด็ดขาด และ 3) การจัดสรรผลประโยชน์ โครงสร้างการแบ่งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินแบบตายตัว ไม่สามารถรองรับผลตอบแทนในรูปแบบของหุ้นหรือส่วนแบ่งความเป็นเจ้าของในบริษัทร่วมทุนได้ จากเหตุผลดังกล่าวถ้ามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ต้องการใช้ประโยชน์จากช่องทางตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ นี้ การปฏิรูปข้อบังคับและโครงสร้างการบริหารจัดการจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

2.3 วิเคราะห์แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้บทบาทในเชิงพาณิชย์

แนวปฏิบัติโดยทั่วไปมหาวิทยาลัยจะกำหนดนโยบายที่ครอบคลุม เพื่อควบคุมความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา (IP) ที่สร้างขึ้นโดยพนักงานและนักศึกษา ซึ่งความเป็นเจ้าของถือเป็นข้อกังวลสำคัญ เนื่องจากมีอิทธิพลต่อการเผยแพร่ทรัพย์สินทางปัญญา และการจัดสรรผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจากทรัพย์สินทางปัญญา หลักการพื้นฐานที่กำหนดความเป็นเจ้าของในบริบทเหล่านี้ได้ระบุไว้ในนโยบายทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัย ซึ่งใช้เป็นกรอบสำหรับส่วนถัดไปที่จะกล่าวถึงสถานการณ์และข้อบังคับเฉพาะ (Lindenwood University, 2025) ความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาโดยทั่วไปแล้ว ความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นจากการจ้างงาน หรือการศึกษาของมหาวิทยาลัยจะเป็นของสถาบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการสร้างสรรค์ดังกล่าวเป็นผลมาจากการใช้ทรัพยากร หรือสิ่งอำนวยความสะดวกของมหาวิทยาลัย (Harvard University Office of Technology Development, n.d.) นโยบายของมหาวิทยาลัยระบุว่าเมื่อทรัพย์สินทางปัญญาถูกสร้างขึ้นภายในขอบเขตของการจ้างงาน หรือกิจกรรมทางการศึกษา โดยทั่วไปแล้วจะตกเป็นของมหาวิทยาลัย เว้นแต่จะระบุไว้เป็นอย่างอื่น

กรณีที่ทรัพย์สินทางปัญญาถูกสร้างขึ้นโดยนักศึกษาที่ทำงานให้กับมหาวิทยาลัย สถาบันจะเป็นเจ้าของสิทธิ์ทั้งหมด ยกเว้นผลงานวิชาการแบบดั้งเดิมโดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ (World Intellectual Property Organization [WIPO], n.d.; Washington University in St. Louis, n.d.) บทบัญญัติทั่วไปนโยบายเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยมีผลบังคับใช้อย่างกว้างขวางกับพนักงานทุกคน รวมถึงคณาจารย์และนักศึกษาที่ใช้ทรัพยากรของสถาบัน ลักษณะของนโยบายเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันเป็นเอกลักษณ์ระหว่างคณาจารย์และสถาบัน โดยเน้นเป็นพิเศษที่ทรัพยากรสำคัญของสถาบันที่อาจนำไปใช้ในระหว่างการสร้างทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งทรัพยากรดังกล่าวประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะทาง อุปกรณ์ และเจ้าหน้าที่สนับสนุน (McNeese State University, n.d.; Western Sydney University, n.d.) การนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ในเชิงพาณิชย์ มหาวิทยาลัยมีการส่งเสริมการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งเป็นผลมาจากการวิจัยและกิจกรรมทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อทรัพย์สินทางปัญญานั้นมีประโยชน์ในเชิงอุตสาหกรรมและมีความเป็นไปได้ในเชิงพาณิชย์ที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขเฉพาะ เช่น การมีส่วนร่วมของพนักงาน หรือนักศึกษาของมหาวิทยาลัย และการใช้ทรัพยากรเฉพาะทาง

ของมหาวิทยาลัย สถาบันอาจร่วมบริหารจัดการกระบวนการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ในเชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังมีสิทธิ์ได้รับส่วนแบ่งรายได้สุทธิที่เกิดจากความพยายามในเชิงพาณิชย์ดังกล่าว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นทั้งในด้านนวัตกรรมและความยั่งยืนทางการเงิน (American Association of University Professors [AAUP], n.d.; Harvard University Office of Technology Development, n.d.) ผลงานทรัพย์สินทางปัญญาของนักศึกษาในส่วนของผลงานที่นักศึกษาสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยมักจะสงวนสิทธิ์การใช้งานแบบไม่ผูกขาดปราศจากค่าลิขสิทธิ์และถาวร เพื่อนำผลงานเหล่านี้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของสถาบัน (Oregon State University, n.d.) โดยมีเงื่อนไขว่าผลงานดังกล่าวจะต้องไม่ละเมิดข้อตกลงการรักษาความลับที่ใช้บังคับกับบัณฑิตทางการศึกษา (World Intellectual Property Organization [WIPO], n.d.)

นอกจากนี้ นักศึกษายังได้รับการสนับสนุนให้แบ่งปันผลงานของตนกับเพื่อน เพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานร่วมกัน ในขณะเดียวกันก็ยังคงยอมรับสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยในการนำผลงานดังกล่าวไปใช้กรอบแนวคิดสถาบันสำหรับการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ มหาวิทยาลัยจึงได้กำหนดนโยบายเฉพาะที่ครอบคลุมหลายด้าน เช่น ความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรม การมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการวิจัย การรักษาความลับ และการดำเนินงานของสำนักงานถ่ายทอดทางเทคโนโลยี นโยบายเหล่านี้มุ่งเน้นในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมงานวิจัยของมหาวิทยาลัย และสร้างความมั่นใจ (California State Polytechnic University, Humboldt, n.d.) ว่าเป็นไปตามกรอบการกำกับดูแลที่กว้างขึ้น (Oregon State University, n.d.) เป้าหมายหลักของนโยบายทรัพย์สินทางปัญญาของสถาบัน ได้แก่ การสร้างความแน่นอนทางกฎหมายและการส่งเสริมการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งจะช่วยสนับสนุนพันธกิจของมหาวิทยาลัยในฐานะศูนย์กลางการเรียนรู้ระดับสูง (Oregon State University, n.d.) การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์และการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ในเชิงพาณิชย์ มหาวิทยาลัยไม่เพียงแต่ปกป้องผลประโยชน์ของตนเท่านั้น แต่ยังมีส่วนช่วยในการพัฒนาความรู้และนวัตกรรมภายในชุมชนวิชาการและภายนอกอีกด้วย

2.4 วิเคราะห์บทบาทและความรับผิดชอบของพนักงาน

ขอบเขตการจ้างงานในบริบทของทรัพย์สินทางปัญญา (IP) ในมหาวิทยาลัย “ขอบเขตการจ้างงาน” ครอบคลุมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการของคณาจารย์ ซึ่งรวมถึงการสอนและการวิจัย นิยามนี้ยังครอบคลุมถึงกิจกรรมที่มอบหมายให้กับบุคลากรที่ไม่ใช่คณาจารย์ซึ่งจะได้รับค่าตอบแทน (McNeese State University, n.d.) การทำความเข้าใจขอบเขตของสิ่งที่ประกอบขึ้นเป็นขอบเขตการจ้างงานจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยกำหนดขอบเขตความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่พัฒนาขึ้นระหว่างการจ้างงาน

บทบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา นโยบายที่ควบคุมความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาในมหาวิทยาลัยมีผลบังคับใช้อย่างกว้างขวางกับพนักงานทุกคน รวมถึงคณาจารย์และนักศึกษาที่ใช้ทรัพยากรของสถาบัน ลักษณะของนโยบายเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันเป็นเอกลักษณ์ระหว่างคณาจารย์และสถาบัน โดยเน้นเป็นพิเศษที่ทรัพยากรสำคัญของสถาบันที่อาจนำไปใช้ระหว่างการสร้างทรัพย์สินทางปัญญา ทรัพยากรดังกล่าวประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะทาง อุปกรณ์ (Western Sydney University, n.d.) และเจ้าหน้าที่สนับสนุน (McNeese State University, n.d.)

ผลกระทบทางการเงินและการแบ่งปันผลกำไรการอภิปรายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญามักนำไปสู่การพิจารณาถึงผลประโยชน์ทางการเงินที่ได้รับจากการค้า มหาวิทยาลัยอาจเจรจาข้อตกลงการแบ่งปันค่าลิขสิทธิ์ระหว่างพนักงานและนักศึกษาผู้สร้าง โดยตระหนักว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาอาจแตกต่างกันอย่างมากในแต่ละผู้ร่วมมือ (Western Sydney University, n.d.) การมีส่วนร่วมของงานวิจัยของมหาวิทยาลัยในข้อตกลงการให้คำปรึกษาอาจมีอิทธิพลต่อข้อตกลงการแบ่งปันผลกำไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกิจกรรมการให้คำปรึกษาสอดคล้องกับขอบเขตการสอนหรือการวิจัยของคณาจารย์ (UTHealth, n.d.) รูปแบบการจัดสรรผลกำไรรูปแบบการจัดสรรผลกำไรเป็นกรอบการทำงานที่สำคัญภายในมหาวิทยาลัยสำหรับการจัดการการกระจายรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญา (IP) ที่คณาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาสร้างขึ้น แบบจำลองเหล่านี้ช่วยให้มั่นใจว่าทั้งผู้สร้างสรรค์และสถาบันจะได้รับประโยชน์จากการนำสิ่งประดิษฐ์ไปใช้ในเชิงพาณิชย์ ขณะเดียวกันก็สอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการบริการสาธารณะ และความก้าวหน้าด้านการวิจัย วัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์หลักของการจัดสรรผลกำไร คือ การสนับสนุนนักประดิษฐ์ให้ได้รับประโยชน์จากนวัตกรรมของตน อำนาจความสะดวกในการพัฒนาและการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ในเชิงพาณิชย์ เพื่อประโยชน์สาธารณะและสนับสนุนทุนสำหรับโครงการวิจัยที่

กำลังดำเนินการอยู่ภายในมหาวิทยาลัยในแต่ละปี มูลนิธิโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจะจัดทำสรุปข้อมูลทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาให้แก่คณบดีฝ่ายวิจัย บัณฑิตศึกษา และหลักสูตรนานาชาติ (The University of Kansas, n.d.) ซึ่งจะรายงานข้อมูลนี้ต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านการวิจัยและกิจกรรมสร้างสรรค์ (James Madison University, n.d.)

2.5 วิเคราะห์ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ได้แก่ ผู้บริหารคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้บริหารศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผู้บริหารวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และการบริการ ทำให้ได้ข้อค้นพบที่สะท้อนภาพรวมของการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาและการจัดสรรผลประโยชน์ในมหาวิทยาลัย พบว่าการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาและการจัดสรรผลประโยชน์ยังมีความท้าทายหลายด้าน โดยสามารถจำแนกออกเป็นประเด็นหลักได้ดังนี้

1) ความรู้ ความเข้าใจ และการรับรู้ พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ตระหนักว่ามหาวิทยาลัยมีข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2555 แต่การรับรู้ในรายละเอียดเชิงปฏิบัติยังมีข้อจำกัด เนื่องจากการรับรู้ในรายละเอียดเชิงขั้นตอนยังไม่ชัดเจน สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับคณะและหน่วยงาน เพื่อให้ในทางปฏิบัติสามารถนำไปใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ยังมีข้อสังเกตว่ากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องมีความซับซ้อนและบางส่วนมีลักษณะซ้ำซ้อน การคุ้มครองสิทธิของนักวิจัยและความเป็นธรรมในการจัดสรรผลประโยชน์ถือเป็นประเด็นที่ทุกฝ่ายเห็นร่วมกันว่ามีความสำคัญ แต่ยังไม่ปรากฏแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพียงพอ ดังนั้น มหาวิทยาลัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความเข้าใจให้แก่บุคลากรและตราระเบียบที่ชัดเจนและเป็นธรรมในการจัดสรรประโยชน์ให้แก่ทุกฝ่าย

2) การปฏิบัติจริง กล่าวคือ แม้ว่าจะมีการดำเนินการจดสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรในบางคณะ เช่น คณะวิทยาศาสตร์ที่มีการจดสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรเฉลี่ยปีละ 5-10 รายการ อย่างไรก็ตาม กระบวนการนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ยังไม่เกิดผลชัดเจนนัก เนื่องจากยังไม่มีแนวทางกำหนดการจัดสรรผลประโยชน์ที่ชัดเจน และเนื่องจากยังไม่มีระบบสนับสนุนด้าน

การตลาดและการประสานความร่วมมือในระดับมหาวิทยาลัย บุคลากรซึ่งเป็นนักวิจัยบางส่วน จึงเลือกใช้เครือข่ายส่วนบุคคลในการหาผู้สนับสนุนหรือนักลงทุน นอกจากนี้ นักวิจัยบางรายมีความกังวลว่าข้อมูลเชิงเทคนิคหรือสูตรอาจรั่วไหล จึงเลือกเก็บรักษาไว้ในลักษณะความลับทางการค้าแทนการจดสิทธิบัตร ขณะเดียวกัน หน่วยงานต้นสังกัดซึ่งมีบทบาทในการสนับสนุนทรัพยากรยังไม่ปรากฏหลักเกณฑ์การได้รับการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างชัดเจน ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงมีความจำเป็นต้องสร้างระบบสนับสนุนด้านการตลาดหรือกลไกการเชื่อมโยงกับนักลงทุนที่ชัดเจน ขณะเดียวกัน การแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างมหาวิทยาลัย หน่วยงานต้นสังกัด และนักวิจัยที่ชัดเจน เป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

3) ข้อจำกัดเชิงปฏิบัติการและข้อจำกัดทางนโยบาย ประกอบไปด้วย 1) ข้อจำกัดเชิงปฏิบัติการ เป็นกระบวนการจดสิทธิบัตรมีขั้นตอนที่ใช้เวลานานและมีค่าใช้จ่ายสูง โดยการสนับสนุนด้านงบประมาณยังมีข้อจำกัด ขาดบุคลากรเฉพาะด้านเพื่อดูแลขั้นตอนการคุ้มครองสิทธิ นักวิจัยบางส่วนจึงเลือกเก็บผลงานไว้เป็นความลับทางการค้าแทน อีกทั้งแรงจูงใจในรูปแบบรางวัลหรือผลตอบแทนยังไม่เพียงพอที่จะกระตุ้นให้นักวิจัยพัฒนาผลงานสู่เชิงพาณิชย์ 2) ข้อจำกัดเชิงนโยบาย กล่าวคือ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2555 ยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และไม่ได้รับการปรับปรุงให้รองรับการเปลี่ยนแปลงด้านวิจัยและนวัตกรรม การจัดสรรผลประโยชน์ยังขาดความชัดเจนในเชิงหลักการและไม่ถูกนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ส่งผลให้ผู้ให้สัมภาษณ์หลายรายสะท้อนว่าการแบ่งผลประโยชน์ยังไม่ชัดเจน ทำให้นักวิจัยบางส่วนเลือกติดต่อกับหน่วยงานภายนอกโดยตรง นอกจากนี้ ระบบการให้รางวัลหรือผลตอบแทนยังไม่ชัดเจน จึงไม่เอื้อต่อการสร้างแรงจูงใจในระยะยาว

4) แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า 1) การจัดตั้งหน่วยงานกลาง ควรมีหน่วยงานกลางที่มีความเป็นอิสระและครบวงจร เพื่อดูแลทั้งด้านกฎหมาย การตลาด และการประสานงานกับนักลงทุน 2) พัฒนาแนวทางปฏิบัติและเครื่องมือสนับสนุน ควรจัดทำคู่มือการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่เข้าใจง่าย พร้อมแพลตฟอร์มออนไลน์ที่สามารถติดตามความคืบหน้าการจดทะเบียนได้ 3) ปรับปรุงข้อบังคับ โดยข้อบังคับควรกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งปันผลประโยชน์ให้ชัดเจน ครอบคลุมทั้งมหาวิทยาลัย หน่วยงานต้นสังกัด และนักวิจัย 4) การสนับสนุนเชิงระบบ มหาวิทยาลัยควรมีมาตรการสนับสนุนเพิ่มเติม เช่น การทำการตลาด การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการขอมาตรฐาน เพื่อให้ผลงานสามารถพัฒนาไปสู่เชิงพาณิชย์ได้จริง

อภิปรายผล

1. สถานการณ์ปัญหาในการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพยากรทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรม ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผลการวิจัยพบว่า จากสถานการณ์ในปัจจุบัน บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาเผชิญข้อจำกัดสำคัญอยู่ 2 ประการ ได้แก่ ข้อจำกัดเชิงปฏิบัติการและข้อจำกัดเชิงนโยบาย เนื่องด้วยการสนับสนุนด้านงบประมาณ ยังมีข้อจำกัดขาดบุคลากรเฉพาะด้านเพื่อดูแลขั้นตอนการคุ้มครองสิทธิ และกระบวนการจดสิทธิบัตรมีขั้นตอนที่ใช้เวลานานและมีค่าใช้จ่ายสูง นักวิจัยบางส่วนจึงเลือกเก็บผลงานไว้เป็นความลับทางการค้าแทน อีกทั้งแรงจูงใจในรูปแบบรางวัลหรือผลตอบแทนยังไม่เพียงพอที่จะกระตุ้นให้นักวิจัยพัฒนาผลงานสู่เชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ การจัดสรรผลประโยชน์ยังขาดความชัดเจนในเชิงหลักการและไม่ถูกนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง สะท้อนให้ขาดความชัดเจนในการการแบ่งผลประโยชน์ ทำให้นักวิจัยบางส่วนเลือกติดต่อกับหน่วยงานภายนอกโดยตรง นอกจากนี้ ระบบการให้รางวัลหรือผลตอบแทนยังไม่ชัดเจน จึงไม่เอื้อต่อการสร้างแรงจูงใจในระยะยาว นอกจากนี้ แม้บุคลากรส่วนใหญ่ตระหนักว่ามหาวิทยาลัยมีข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ว่าด้วยการจัดการทรัพยากรทางปัญญา พ.ศ. 2555 แต่ขาดการรับรู้ในรายละเอียดเชิงปฏิบัติการ เนื่องจากรายละเอียดเชิงขั้นตอนยังไม่ชัดเจนและซับซ้อน สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาด้านความจำเป็นในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการนำไปใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจ (Incentive Theory of Motivation) ได้อธิบายว่าการกระทำของมนุษย์ไม่ได้ถูกขับเคลื่อนจากแรงผลักดันภายในแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ได้รับอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญจากสิ่งเร้าภายนอกที่ทำหน้าที่เป็น “สิ่งจูงใจ” (Incentives) ทฤษฎีนี้เปลี่ยนมุมมองจากการพิจารณาแรงขับทางชีวภาพ (Biological Drives) ที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรม มาสู่การวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมที่ดึงดูดให้บุคคลมุ่งเข้าสู่เป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง (Petri & Govern, 2012) และพฤติกรรมใด ๆ ที่ตามมาด้วยผลลัพธ์อันพึงประสงค์ (รางวัล) ย่อมมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นซ้ำอีก (Skinner, 1938)

2. วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพยากรทางปัญญาและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผลการวิจัย พบว่า กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องมีความซับซ้อนและบางส่วนมีลักษณะซ้ำซ้อน แม้ว่าการคุ้มครองสิทธิของนักวิจัยและความเป็นธรรมในการจัดสรรผลประโยชน์ถือเป็นประเด็นที่ทุกฝ่ายเห็นร่วมกันว่ามีความสำคัญ แต่เนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการ

ทรัพยากรทางปัญญาและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ยังขาดการวางหลัก และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพียงพอ ดังนั้นมหาวิทยาลัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความเข้าใจให้แก่บุคลากรและตราบะเปียบที่ชัดเจนและเป็น ธรรมในการจัดสรรประโยชน์ให้แก่ทุกฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดสรรประโยชน์ (Principle of Benefit Allocation) ได้อธิบายว่า การแบ่งปันทรัพยากรหรือผลประโยชน์อย่าง เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพระหว่างบุคคล กลุ่ม หรือหน่วยงานต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความเสมอ ภาคความเป็นธรรม และประสิทธิภาพสูงสุดของระบบ องค์ประกอบสำคัญของการจัดสรร ประโยชน์ ได้แก่ ความเสมอภาค (Equity) การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม โดยอาจ พิจารณาจากความต้องการ ความสามารถ หรือการมีส่วนร่วม ประสิทธิภาพ (Efficiency) การ จัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ สูงสุดต่อสังคมหรือเศรษฐกิจ ความยั่งยืน (Sustainability) คำนึงถึงผลกระทบระยะยาว ไม่ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรเกินขีดจำกัด และความ โปร่งใสและการมีส่วนร่วม (Transparency and Participation) ให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถมี ส่วนร่วมและรับรู้ถึงกระบวนการจัดสรร (Ostrom, 1990, pp. 3–7)

3. แนวทางการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพยากรทางปัญญา วิจัยและ นวัตกรรม อย่างเหมาะสมภายใต้บริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ให้ความสำคัญกับการกำหนดแนวทางการ จัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการทรัพยากรทางปัญญา วิจัยและนวัตกรรม อย่างเหมาะสม และเป็นรูปธรรม โดยประสงค์ให้เพิ่มการเข้าถึงและการให้ความรู้แก่บุคลากรและหน่วยงาน รวมถึงเปิดให้บุคลากรสามารถเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นและเกี่ยวข้องได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี ประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ของเจเรมี เบนแธม (Jeremy Bentham) ได้อธิบายว่าการ กระทำที่ดีคือการกระทำที่ก่อให้เกิดความสุขหรือประโยชน์สูงสุดแก่คนจำนวนมากที่สุด หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้คือ “หลักความสุขสูงสุด” (Greatest Happiness Principle) ซึ่งหมายถึงการประเมินคุณค่าของการกระทำโดยพิจารณาว่ามันส่งผลต่อความสุขและความ ทุกข์ของผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างไร หลักการนี้ เชื่อว่าการกระทำที่ถูกต้องคือการกระทำที่ก่อให้เกิด ความสุขหรือความพึงพอใจสูงสุดแก่คนจำนวนมากที่สุด โดยทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับการ พิจารณาผลลัพธ์ของการกระทำมากกว่าเจตนาของการกระทำ การกระทำที่เจตนาดีแต่ ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ไม่ดีถือว่าไม่ถูกต้องตามหลักประโยชน์นิยม การตัดสินใจต้องคำนึงถึง ผลกระทบต่อทุกคนที่เกี่ยวข้องอย่างเท่าเทียมกัน (Bentham, 1789, pp. 6–10; Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2021)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์กรอบกฎหมายคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ระเบียบและข้อบังคับขอสถาบันอุดมศึกษาอื่น ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการร่วมลงทุนฯ พ.ศ. 2566 แนวปฏิบัติการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ ตลอดจนการเปรียบเทียบแนวทางของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่ามีข้อค้นพบหลักดังนี้ 1) ข้อบังคับมหาวิทยาลัยที่ล้าสมัยและไม่สอดคล้องกับบริบทนโยบายปัจจุบัน 2) การขาดกลไกและหน่วยปฏิบัติการเฉพาะทางที่รองรับงานปลายน้ำ เช่น การประเมินศักยภาพเชิงพาณิชย์ การตลาด การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดตามผล และการเจรจาสัญญา 3) ขั้นตอนคุ้มครองสิทธิที่ซับซ้อน ใช้เวลานาน และมีต้นทุนสูง และ 4) โครงสร้างและหลักเกณฑ์ความเป็นเจ้าของและการแบ่งปันผลประโยชน์ไม่ชัดเจน

เมื่อการวิเคราะห์กฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เปรียบเทียบกับระเบียบและข้อบังคับของสถาบันอุดมศึกษาอื่น สรุปได้ว่ากรอบการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ในปัจจุบันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเติบโตและพัฒนาขีดความสามารถด้านนวัตกรรมของมหาวิทยาลัย การยึดติดกับข้อบังคับที่ล้าสมัยทำให้มหาวิทยาลัยเสียเปรียบในการแข่งขัน ขาดแรงจูงใจสำหรับนักวิจัย และไม่สามารถใช้ประโยชน์จากเครื่องมือทางกฎหมายใหม่ ๆ ที่ภาครัฐออกมาเพื่อส่งเสริมระบบนิเวศนวัตกรรมของประเทศได้ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

นอกจากนี้ ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า การจัดการและการจัดสรรผลประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญายังเผชิญข้อจำกัดหลายด้าน ทั้งในเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย ได้แก่ ความไม่ทันสมัยของข้อบังคับมหาวิทยาลัย การขาดกลไกสนับสนุนที่ชัดเจน กระบวนการจดสิทธิบัตรที่ล่าช้าและมีต้นทุนสูง รวมถึงการขาดแรงจูงใจแก่นักวิจัย ข้อค้นพบเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยจำเป็นต้องปรับปรุงระบบการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาให้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อสนับสนุนการสร้างและการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2555 ถูกออกแบบมาในช่วงที่ระบบการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยยังอยู่ในระยะเริ่มต้น ปัจจุบันบริบทการวิจัยและนวัตกรรมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทำให้ข้อบังคับ

ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง ผลการสัมภาษณ์ยืนยันว่าบุคลากรส่วนใหญ่ทราบว่ามีการขอรับคำปรึกษา แต่ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง

แม้ว่า จะมีการยื่นจดสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรในบางคณะ แต่กระบวนการดำเนินงานยังมีความซับซ้อน ใช้นเวลานานและมีค่าใช้จ่ายสูง ผู้ให้สัมภาษณ์หลายรายสะท้อนว่าขาดบุคลากรเฉพาะทางที่สามารถให้คำแนะนำและสนับสนุนการจดสิทธิได้อย่างมืออาชีพ จึงทำให้นักวิจัยบางส่วนเลิกเก็บผลงานไว้เป็นความลับทางการค้าแทนที่จะยื่นขอรับความคุ้มครอง สิ่งนี้สะท้อนถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและทรัพยากรของมหาวิทยาลัยที่ยังไม่เอื้อต่อการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ นักวิจัยจำนวนมากยังไม่เห็นแรงจูงใจที่เป็นรูปธรรมในการจดสิทธิบัตร ไม่ว่าจะเป็นรางวัล ส่วนแบ่งผลประโยชน์ หรือการนับผลงานเข้าสู่เกณฑ์การประเมินตำแหน่งทางวิชาการ การขาดแรงจูงใจดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่านโยบายด้านการทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยยังไม่สามารถสร้างคุณค่าที่แท้จริงแก่นักวิจัยได้

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สะท้อนตรงกันว่า มหาวิทยาลัยยังไม่มีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเชื่อมโยงนักวิจัยกับภาคเอกชน นักลงทุน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลที่ตามมาคือ นักวิจัยต้องพึ่งพาเครือข่ายส่วนบุคคลในการหาช่องทางพัฒนาผลงาน ข้อจำกัดนี้ทำให้มหาวิทยาลัยเสียโอกาสในการสร้างรายได้และภาพลักษณ์ด้านนวัตกรรม ดังนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มต่างเสนอให้มีการจัดตั้งหน่วยงานกลางด้านการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งมีการปรับปรุงข้อบังคับและสร้างแรงจูงใจที่ชัดเจน

ดังนั้น จะเห็นว่า การวิเคราะห์โดยรวม ปัญหาที่พบมีได้เกิดจากการขาดข้อบังคับเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการขาดกลไกและระบบสนับสนุนที่ทำให้ข้อบังคับดังกล่าวสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง หากมหาวิทยาลัยสามารถจัดตั้งหน่วยงานกลางที่มีศักยภาพ บูรณาการกฎหมาย การบริหารจัดการ และการสนับสนุนด้านการตลาด ตลอดจนจัดให้มีระบบจูงใจที่เหมาะสมและเป็นธรรม งานวิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยก็จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน 1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย นโยบายเชิงระบบการบริหาร ควรจัดตั้ง “สำนักงานบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาและถ่ายทอดเทคโนโลยี” (TLO) เนื่องจากการปฏิรูปเชิงโครงสร้างเป็นหัวใจสำคัญที่สุด มหาวิทยาลัยควรจัดตั้งหน่วยงาน TLO ที่มีความเป็นมืออาชีพ โดยมีบทบาทและหน้าที่ดังนี้ 1) ปรับบทบาทคณะกรรมการ โดยให้คณะกรรมการเดิมปรับบทบาทเป็น “คณะกรรมการนโยบาย” ทำหน้าที่กำกับดูแลเชิงยุทธศาสตร์และให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญ 2) มอบอำนาจปฏิบัติการให้ TLO ให้ TLO เป็น

หน่วยงานปฏิบัติการหลักและเป็นหน่วยงานกลางด้านการบริหารจัดการทรัพยากรทุนทางปัญญาที่มีความเป็นอิสระ มีบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และทำงานอย่างต่อเนื่อง รับผิดชอบกระบวนการทั้งหมด ตั้งแต่การรับแจ้งสิ่งประดิษฐ์ การประเมินศักยภาพเชิงพาณิชย์ การตลาด เทคโนโลยี การร่างและเจรจาสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ และสัญญาการร่วมลงทุน สัญญารักษาความลับและจริยธรรมการวิจัย โดยกำกับให้ผู้วิจัยต้องปฏิบัติตามหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาการ ตลอดจนรักษาความลับของข้อมูลและผลงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทุนทางปัญญา เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิและการนำผลงานไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต และดูแลการคุ้มครองและติดตามสิทธิในระยะยาว นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยและผู้วิจัยควรร่วมกันติดตามสถานะการคุ้มครองสิทธิ เช่น การต่ออายุสิทธิบัตร หรือการป้องกันการละเมิดสิทธิ เพื่อให้ผลงานวิจัยและนวัตกรรมยังคงสร้างมูลค่าและใช้ประโยชน์ได้ต่อเนื่อง 3) พัฒนาศักยภาพและพัฒนาศักยภาพที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายทรัพยากรทุนทางปัญญา การตลาด และการเจรจาธุรกิจ เพื่อให้ TLO สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นโยบายเชิงแรงจูงใจควรออกประกาศมหาวิทยาลัยเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์ที่แข่งขันได้ภายใต้ข้อบังคับฉบับใหม่ ควรมอบอำนาจให้อธิการบดีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการนโยบายฯ ออกประกาศเพื่อกำหนดรายละเอียดการจัดสรรผลประโยชน์ ดังนี้ และจัดให้มีรางวัลหรือสิ่งจูงใจที่เหมาะสมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและความภาคภูมิใจแก่นักวิจัย และจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการยื่นจดสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร รวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลงาน 1) สร้างแรงจูงใจ พิจารณาใช้รูปแบบการจัดสรรผลประโยชน์ที่แข่งขันได้ เช่น รูปแบบขั้นบันได (Tiered Model) ที่ให้ผลตอบแทนสูงในช่วงแรกเพื่อสร้างแรงจูงใจสูงสุด และพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์และฐานข้อมูลกลาง เพื่อให้การติดตามสถานะสิทธิบัตรและทรัพยากรทุนทางปัญญามีความสะดวกและโปร่งใส กำหนดสัดส่วนการแบ่งผลประโยชน์อย่างชัดเจน ครอบคลุมมหาวิทยาลัย หน่วยงานต้นสังกัด และนักวิจัย จัดให้มีระบบสนับสนุนด้านการตลาด การออกแบบ และการขอมาตรฐาน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ 2) รองรับผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ตัวเงิน กำหนดแนวทางที่ชัดเจนสำหรับการจัดสรรผลประโยชน์ในรูปแบบของหุ้น (Equity) ในบริษัท Spin-off หรือบริษัทร่วมทุน 3) จัดตั้งกองทุนนวัตกรรม นำรายได้ในส่วนของมหาวิทยาลัยมาจัดตั้งเป็น “กองทุนเพื่อการวิจัยและนวัตกรรม” เพื่อนำไปลงทุนซ้ำ (Re-invest) ในโครงการที่มีศักยภาพซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมฯ 2.

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย 1) ปรับปรุงหลักการการกำหนดสิทธิในความเป็นเจ้าของ โดยกำหนดหลักการให้สอดคล้องกับ พ.ร.บ. ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมฯ โดยสร้างกลไกให้นักวิจัยหรือมหาวิทยาลัยสามารถแจ้งความประสงค์ขอเป็นเจ้าของผลงานที่ได้รับทุนจากรัฐได้ และกำหนดความเป็นเจ้าของผลงานอย่างชัดเจน โดยผู้วิจัยควรทำความเข้าใจและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมกำหนด รวมถึงเงื่อนไขในสัญญาให้ทุนหรือข้อตกลงกับมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและลดข้อขัดแย้งในอนาคต 2) เพิ่มความยืดหยุ่นในการโอนสิทธิ บัญญัติเงื่อนไขและกระบวนการที่ชัดเจนในการโอนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญากลับคืนให้แก่ผู้สร้างผลงาน หากมหาวิทยาลัยไม่ดำเนินการใช้ประโยชน์ภายในเวลาที่กำหนด ตามแนวทางของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ข้อ 40) กำหนดแนวทางการโอนสิทธิหรือการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ โดยควรพิจารณาแนวทางการถ่ายโอนสิทธิ หรือการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ โดยอาจทำในรูปแบบการโอนสิทธิ อนุญาตใช้สิทธิ (licensing) หรือการร่วมลงทุน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่มหาวิทยาลัย ผู้วิจัย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างใดก็ได้ ผลงานที่เกิดจากการสร้างสรรค์หรือการประดิษฐ์ ต้องรายงานต่อมหาวิทยาลัยตามกระบวนการที่กำหนด และควรมีการวางแผนล่วงหน้าเกี่ยวกับการยื่นขอสิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ หรือการคุ้มครองพันธุ์พืช โดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรของมหาวิทยาลัยและการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน นักศึกษา และผู้ให้ทุน เพื่อการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา 3) เพิ่มบทบัญญัติที่รองรับการร่วมลงทุน เพิ่มบทบัญญัติที่ให้อำนาจมหาวิทยาลัยในการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปร่วมลงทุน ตีมูลค่าเป็นทุนหรือหุ้น เพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการร่วมลงทุนระหว่างรัฐและเอกชนในโครงการซึ่งนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ พ.ศ. 2566 เพื่อรองรับความร่วมมือกับเอกชนหรือหน่วยงานภายนอก หากโครงการวิจัยได้รับทุนหรือดำเนินการร่วมกับเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐ ควรจัดทำข้อตกลงหรือสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อกำหนดสิทธิความเป็นเจ้าของและการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างชัดเจน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาที่ให้การสนับสนุนเงินอุดหนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2568 เพื่อส่งเสริมบุคลากรในการสร้างสรรค์ผลงานวิชาการ โครงการวิจัยเรื่อง “ปัญหาข้อจำกัดทางด้านกฎหมายของการจัดสรรผลประโยชน์มาจากการจัดการ

ทรัพย์สินทางปัญญาวิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา” จนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

American Association of University Professors. (n.d.). Defending the freedom to innovate: Faculty intellectual property rights after Stanford v. Roche. เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2568 จาก <https://www.aaup.org/reports-publications/aaup-policies-reports/topical-reports/defending-freedom-innovate-faculty>

California State Polytechnic University, Humboldt. (n.d.). Intellectual property policy. เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2568 จาก <https://www.humboldt.edu/policies/intellectual-property-policy>

Harvard University Office of Technology Development. (n.d.). Statement of policy in regard to intellectual property (IP policy). เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2568 จาก <https://otd.harvard.edu/faculty-inventors/resources/policies-and-procedures/statement-of-policy-in-regard-to-intellectual-property/>

James Madison University. (n.d.). Intellectual property committee. เรียกใช้เมื่อ 23 สิงหาคม 2568 จาก <https://www.jmu.edu/commisscommitt/intellectual.shtml>

Lindenwood University. (n.d.). Intellectual property policy. เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2568 จาก <https://www.lindenwood.edu/policies/list/intellectual-property-policy/>

McNeese State University. (n.d.). Intellectual property and shared royalties policy. เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2568 จาก <https://www.mcneese.edu/policy/intellectual-property-and-shared-royalties-policy/>

Oregon State University. (n.d.). Intellectual property. เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2568 จาก <https://policy.oregonstate.edu/policy/intellectual-property>

The University of Kansas. (n.d.). Intellectual property policy (all university).

เรียกใช้เมื่อ 23 สิงหาคม 2568 จาก <https://services.ku.edu/TDClient/818/Portal/KB/ArticleDet?ID=21261>

UTHealth. (n.d.). Intellectual property. เรียกใช้เมื่อ 23 สิงหาคม 2568 จาก

<https://www.uth.edu/hoop/policy.htm?id=b5ecbe33-7785-40cf-891a-a36f38665cf3>

Western Sydney University. (n.d.). Intellectual property policy. เรียกใช้เมื่อ 23

สิงหาคม 2568 จาก <https://policies.westernsydney.edu.au/document/view.current.php?id=85>

World Intellectual Property Organization. (n.d.). IP policies for universities and

research institutions. เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2568 จาก <https://www.wipo.int/en/web/technology-transfer/ip-policies>